

הגדר של האמת הוא להשתמש בה במקום שיכול לצמוח ורע אמת — אבל בלתי זה מותר לשנות מפני השלום. האורחים האלה טובי חו"צ אשר נדעם בשמם הטוב לבעלי דעות ישרות, בעלי בינה שכל טוב, במח לא ישאו לשוא נפשם, ועמלם לא יהיה לריק וללא תועלת ויעשו בהקיסם במקום הקודש דברים קיימים למופת עמנו וארצנו, ולא יברתו ברית ל"מרמה" ... כי נקיי כפים וברי לבב הם האדונים האלה ויקיימו כל הפסוק הזה, או תוכו ונוכה לעלות לציון ברנה בביאת ג"צ בבי"א! הקרואים לחאו כף ויקרא: הירד!

גם החכם בן יהודא—שהיה עורך "הצבי" ועוד מעט יהיה מו"ל "האור"—הטיף דברים נמרצים, ויאמר: "אחי, ברוכים אתם בבואכם! מה גדול כאבנו בראותי המון בני הנכר מכל קצוי ארץ ואיים רחוקים באים לאלפים ולרבבות לחוג חגיהם בעיר הקדש, ואחינו לא כן עשו, אבל כאשר שמענו כי — שיירה מאחינו באונגריא נכונה לעלות לירושלם, שמחנו מאד (אם כי ידענו שלא יבאו לנו תועלת), כי לפחות לא נהיה בודדים במועדנו. ראה נראה כי אחינו החלו לעשות כמתוקנים שבגוים, וביתר שמחנו בהגיע לנו הבשורה: כי שיירה נכבדה מאחינו חו"צ שברו"פ באים ועולים. על אלה אמרנו: שעליתם תביא תועלת לעיר קדש, בעליתם יביאו ברכה לארצנו, ורעיון הישוב יפרח מעתה ויעשה פרי סתוק לחיך כל חובב ציון באמת; אבל לא אכחד תחת לשוני, כי בימים האחרונים האלה רפתה השמחה בלבנו, ונתקרר הרגש הקדוש להאמין כי הפעם תושע ארצנו ... אפס בכל זאת לא אבדה תקותנו בכם, אדוני היקרים; עוד קוה נקוה כי תמלאו רצון משלחיכם באמונה, ותביאו נאולה לארצנו וברכה לעובדי אדמת הקודש". עוד הפעם מחיאת כפים, וקול הירד!

אחר כך הטיף גם האדון ד"ר חזקוני דברים נכבדים, וירם כוס יין לחיי כבוד הנדיב גואל הארץ שיח', וכמעשהו עשו כל המסובים. ואחריהם קם כבוד הד"ר ארבעל"א ג"י וישתה כוס לחיי אורחיו ולחיי כל "חובבי ציון" הנאמנים, ולחיי הכרוב הסוכך בכנפי חסדיו על המושבות בארה"ק ותומך בידי הקו-לוניסטים, ויחאר את מצב עיר הקודש בתומרי ובמוסרי והצעד קדימה שצעדה בהשכלה בימים האלה, מימי התיר הראשון הד"ר לודוויג אוגוסט פראנקל הי"ו, שבא לארה"ק ולעיה"ק לחתבונן על מצב אחיו יושבי ציון ויסד את ביה"ס הראשון מעוזבון הגבירה פאן לאסעל לתורה ולהשכלה; לוא בא הד"ר שנית ירושלימה כי אז שמח ורחב לבו על הצעד הגדול שצעדו בני ציון היקרים בהשכלה, והיה נכון לבו ובמותו כי לא יעפרוהו בעפר, כי לא ירוקו בפניו, כי לא ישליכו עליו נבלות חתולים, ולא יתרימוהו עוד. אם אמנם בני קרח לא מתו... אבל נשברה זרועם. הירד, הירד! נשמע קול גדול, ויאכלו וישתו וישיבו את לבם, ומנגני בנבל וכנור שרו להם ונגנו

לכבוד האורחים בדברים שאין בהם לא מעט "דרשן" ולא ריח "מטיף" וירץ וידלג על "חומת האנך" (לאמר: אנכי יסדתי הישוב בא"י, אנכי בנית, אנכי תקנתי, אנכי עשיתיו ומענין לענין בא לדבר: ב"היתר שהחידו מצוקי ארץ לעבוד בשדה השביעית", ויטיח דברים כלפי המתירים. הגרש"מ נ"י הבין אל מי ירמוז דבריו, החשה ולא ענהו. ויהי כבלות החפלה נגש הרי"ר לאמר: שבת שלום להגרש"מ, ויורה לו הגרש"מ על דרשתו בצחוק ויאמר לו: "בשמים עוית ועקשת הישרה (א) כי רב ואורח אני, עליך היה לקחת ממני הרשות לדרוש; (ב) באתי לחוג חג "השבועות" וזמן מהן תורה שנתנה מסיני, ומה ענין "שמטה" אצל הר סיני?" פנו הרי"ר חפז! ואנן נענה: "שפתים ישק משיב — דברים מחוכמים כאלה!".

עוד דבר ראיתי בירושלם, ראיתי כי גם משכיליה ישמרו כל מצוה בעת שמשכילינו כבר שכחו אף ... אך מה לי ולמשכילינו; בשעה זו הגני בירושלים. אפילו המנהגים של חסידים ראיתי כי שומרים המשכילים פה: כליל מוצש"ק העבר עשה כבוד האדון הרופא יצחק ביי דעארבעלא נ"י סעודתא דדוד מלכא בעד האורחים חו"צ. אל הסעודה הזמין את האדונים: ד"ר י. חזקוני, נאוויתץ, מ. מיריאנסקי, א. י. דאווידאָהן, ב. קורלאנרסקי, ווסמאן, ואקש, אבן טובים, בן-יהודא, והרה"ג מוה' חיים הירשנאָהן הי"ו, בתוך הסעודה בקש בעה"ב את הרה"ג ר' חיים הירשנאָהן הי"ו להטיף דברי תורה לכבוד האורחים, הרה"ח נאות למבקשו ויטיף דברים נחמדים על נסיעת האורחה לאה"ק ועל ישוב א"י בכלל. קומב דרשתו היה הפסוק: "מי יעלה לבד היא ומי יקום במקום קדשו" וכו'! לא העליה לבד היא העיקר, כי אם לקום במקום קדשו; לעשות דברים קיימים לקיום עמנו ולמופת עיר קדשנו, ומי יוכל להגיע למדרגה נעלה כזו? רק נקיי כפים וברי לבב, מי שלא נשא לשוא נפשו, לעשות דברים שאין בהם תועלת, ולא נשבע למרמה—שלא כרת ברית למרמה השוררת בעולם. וחז"ל אמרו מותר לשנות בשלשה דברים מפני השלום, אבל לא להיות מבעלי שבועה למרמה מפני השלום, כי אלהים השליך האמת ארצה לזרוע בה זרע אמת, שנאמר: "אמת מארץ תצמח" ועיקר

עזרת סופרים.

שבת אחת בירושלים.

המשל אומר, כי אורח יבא על רגע ויראה את הנגע. כן דברי ביום הזה. אורח אני ולחור את ארץ הקדושה באתי לחבק רגבי אדמתה ולנשק אבניה היקרות לי מאבני חפץ, אם כן הלא קבלתי עלי לשום עין חודרת על כל דבר ודבר ועל כל ענין וענין. וכוחב המורים האלה במכעו עסקן בדברים ואיחב להתחקות על כל מה שעניני רואות. ואם בתו"ל כך בירושלים עאכ"כ! פה לפעמים יכשל החמים בתמימותו אם ילך בעינים עצומות ולא יפקח את עיניו לראות נכוחה. האמת צריכה להאמר, כי יש גם אנשים בעלי צורה אשר גם לא ידעו להזהר ונלכדו ברשת הצדיקים אשר דרכיהם אמת וצדק, לתת להם תעודות וכתבים. ואני מודה על פשעי, כי בשעה חרה לא אוכל להבחין ולבקר את כל, לבדוק עד מקום שהיד מגיעה ולכתוב הכל בספר למען ירוץ קורא בו. יוכל היות כי הכל אמת; אבל אני אינני חפץ להיות עד ראיה המאשר את כל הדברים בחתימת ידו. ובכן אסוב מזה ואפן לי אל מקום אחר ואספר להקוראים את אשר ידעתי היטב ואשר ראו עיני. בשבת הראשונה—סדר במדבר—לכבד האורחים הנעלים מבחירי חו"צ החפלו האורחים בביהמ"ד אשר בחברת "מזכרת משה" (כי קרוב הוא לבית מלונם), ובראשם הרה"ג הגדול מוה"ר שמואל מאהי-לובער הי"ו. ויהי בגמור העולה למפא"ר ברכת ה"הפטר", עלה על הבמה הר"י ריבלין אשר שמו נודע היטב לכל קוראי ההודעות והחשבונות, לדרוש

משירי ציון ויהודה. השמחה ארכה עד חצי הלילה ויברכו את ה' ויעזבו את כבוד הד"ר ד' ארבעללא ברוב תודה, ויצאו שמחים וטיבי לב!

קוראים נכבדים, אחשוב כי התענגתם לשמוע את פרטי "המלוה מלכה" כואת, סעודה שנדברו בה דברי תורה, ששרו בה נגונים, הכל כמנהג חסידים וקדושים. אבל רואה אנכי פניכם וועפים, כי תקנאו באחיכם שוכו לכך; אולם הלא גם אהם תוכלו לזכות לישוב וליהנות מסעודה כזו, רק בהוציאכם איזה מאות ר"כ. הלא מוב יעצתיכם, ואם תשמעו לי יהיה מוב לכם, וגם אני אשמח לחדות באיר פניכם בעיה"ק, אם יותירני ה' לטובה בעיר הזאת.

מלאתי רנשי קודש, לבשתי גיל ושמחה בבכרי את בית תלמוד שפת קדש לבנות ציון היקרות. בבית. הרם והנכבד הזה השמחה לב ונפש כל אוהב עמו ושפתו הקדושה יקשיבו לקח בשפ"ע שלשים נערות, רובן בנות הספרדים השמחים לקבל כל דבר טוב ומועיל. מלבד למוד שפת עבר תלמדה לתפור ולארונג. הבית גדול ורחב ידים נקי ואוירו צח והוא מוצא חן בעיני כל מבקריו, גם האורחים שמחו על הצעד הגדול שמנהלי החברה הנקרא "שפה נרורה" צעדו בפעולתם לשפת קודש, ויואלו להרים נדבתם להחברה, ה' ווסמאן 100 פ"ר, ה' זאכס 50 פ"ראנק, ה' מאדיאנסקי 20 פ"ר, חאזאנאוימץ וה' קורלאנדסקי כל אחד 10 פ"ר, ה' ברוידא 10 פ"ר, ה' בן מויבים 5 פ"ר, ה' לעזי א' לירא מורקי, יהי שם הנדיבים מבורך!

הראיתם קוראים נכבדים מה רבו החדשות לעת כואת? כי "תור הזהב לסיפרי ירושלם" עתה! וכל החדשות שהבאתי לפניכם פה הן מאשר לקמתי מאחרי הסופרים המקצרים. ועתה שלום, שלום לך עיר הקדש ירושלים! רב שלום לאוהביך, שלום למשכיליך, שלום

לאורחך, שלום לכל בניך, ואני תפלה לאל בונה הריסותיך מקים חרבותיך, כי אזכה עוד לבוא שעריך, ולחבק עפרות זהביך, ואנשק אבני קדשך יחד עם כל בניך, בביאכ"ר! ירושלם, 3 יוני 1890.

מירושלים שלחו לנו את המגלה הזאת אשר נדפסה בעיה"ק ונפוצה בלי ספק בכל ארצות ישראל: שלום ירושלם.

"כבוד נשיאי העדה אלופי קהלא קדישא דבירושלם תוב"ב, ה"ה הרב ר' אברהם יעקב שובאצקי, הר"ר שמואל מוני וילבערמאן, הר"ר זסקינד שחור, הר' שמעון אלעזר כהנא, הר' מיכאל ברוך רייזעס, הר' אליעזר היילפערין, הר' אלימלך פערילמאן, הר' ליב הכהן ממינסק, הר' יוסף ריבלין המזכיר, ובדאשם כבוד הרב הגאון המפורסם וכו' מה"ו שמואל סלאנט נ"י.

"ברוך ה' שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, אשר בו עומדות רגלינו בשעריך ירושלם, כי לך נכספה נפשינו מפאתי מערב להשיא שלום לך ולראות בשלום אחינו בריתנו! איפוא הם רועים. והנה נתכבדנו מכם אלופים נכבדים, והזמנתם אותנו לבית וערכם ועד כל הכוללים, לשאת ולתת בדבר הענינים הנכבדים הנוגעים לישוב ארצנו הקדושה הגשמי והרוחני, ואשר ראה לבנו אותה נגיד בזה עם הספר, כי זאת ירושלם עיר הצדק, יאמר לה קריה נאמנה, תשואות מלאה קול המין בקול שרי, קול המונה של תורה בבתי ישיבות ומדרשות, ובבתי ספריה לתנוקות של בית רבן, ובבתי החסד שבה ראינו וספרנו ועצמנו מספר מינים ושכחם, כי רבו בה. כמו רבו בתי ת"ת, בתי חולים, בתי מחסה, בתי מקלט לזקנים וליתומים, בתי תמחוי, בתי גמ"ח, וחברות מחברות שינות אשר כולן לחכלית אחת

מתכונות להשכיל אל דל ולהביא ישע אל עניים הגונים, בסדרים נכונים הגונים אשר לא פללנו למצוא כמוהם בזה, ואף על עניני החלוקה שמנו עינינו וראינו ונוכחנו לדעת כי רבו המלשינים להרשיע, בהביאם את דבתם רעה לפני קהל ועדה להשפיל כבוד הרבנים הממונים ש"ו ולחת דופי באמונת לבם, כי לפי מה שנתכבדנו להכיר את הגדולים והמוכים שבהם המה אנשי צורה, אנשי כבוד, אנשי אמנה, בעלי לב מוב, רחמנים היודעים את נפש העניים ונותנים נפשם עליהם, והנהגתם בסדר ובמשפט ובחשבון.

"בן ראינו ונוכחנו כי אך בעלילה באו עליהם לאמר: שונאי הישוב המה, כי לקחנו דברים עם רבים מהם ושמענו כי כמונו כמוהם לבם ונפשם אל ענין הישוב על ידי עבודת ארמה בארצנו הקדושה, וכמונו כמיהם צר להם כי השועלים הקטנים היוצאים בקן קולמסא, ובקן מגילתא לשפוך בוז על המושבות ויושביהן להבאיש ריחן בעיני בני חו"ל, אלא שאין בידם למחות.

"אי לזאת עלינו להגיד ישרם לפני קהל ועדה ומחלים אנו את פני אחינו שבגולה בכלל ואת עורכי מכ"ע לב"י בפרט לכל ימו"און למספרי לה"ר אשר כל מגמתם לזרוע ורע המחלוקת ולחלל כבוד שמים וכבוד ירושלם, ויתנו לבם ביתר שאת לדרוש בשבחה של עיר קדשנו, ולהסב לב אחינו הנדיבים בכל מקום שהם להעלות את אחיהם וישובי הקדש תמיד על לבבם לחמכם ולסעדם בכל דבר שבקדושה. והיה שלום על ישראל. —

"אלה דברי צעירי ישראל העולים להשתחות לה' בהר הקדש בירושלים בירח סיון תר"נ. פעה"ק ירושלם תוב"ב.

יעקב ברודא מווארשא; שלמה יהורא וקש מדענא-בורג; יחיאל מיכל הלוי מיידאנסקי מיעקאטעריגסלאב; שרגא פייביש יאקובזאהן ממאסקווא; יוסף בן אהרן

ד"ר חאזינאוויטש מביאליסטאק ; ארי' ישכר דאווידזאהן
מווארשא ; בצלאל במ' מאיר קורליאנדסקי מהוראדנא;
שלמה זלמן ב"ר ארי' הכהן זוסמאן מאוסטראה ; אייזיק
בן טובים מביאליסטאק .

הגני מאשר ומקיים את דברי בני לוי' הגבירים
הנכבדים, האמורים באמת וצדק, ואקוה כי מעתה גם
מכתבי העתים לא יקבלו עוד דברי בלע חלילה על
יושבי אה"ק, כי עדי ראי'ה כמונו נאמנים יותר מעדי
שמיעה. ולראיה באעה"ח יום א' י"ג סיון התר"ן פה
ירושלם עיה"ק.

נאם שמואל בהרב מוהר"י מאהליווער
(חוב"ק ביאליסטאק) .